

Interventie

Tools4U

Erkenning

Erkend door deelcommissie Justitiële interventies

Datum: 27 september 2017

Oordeel: Goed onderbouwd

De referentie naar dit document is: Anke Breg (juli, 2017).

Justitieinterventies.nl: beschrijving Tools4U. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut, Movisie en Trimbos instituut. Gedownload van www.justitieinterventies.nl.

Inhoud

Interventie	1
Tools4U.....	1
Inhoud.....	4
Samenvatting.....	5
<i>Korte samenvatting van de interventie</i>	5
Doelgroep	5
Doel.....	5
Aanpak.....	5
Materiaal.....	5
Onderbouwing.....	5
Onderzoek	5
1. Uitgebreide beschrijving	7
Beschrijving interventie.....	7
1.1 Doelgroep.....	7
1.2 Doel	10
1.3 Aanpak.....	11
2. Uitvoering.....	15
3. Onderbouwing	19
4. Onderzoek	25
4.1 Onderzoek naar de uitvoering	25
4.2 Onderzoek naar de behaalde effecten	26
5. Samenvatting Werkzame elementen	27
6. Aangehaalde literatuur	28

Samenvatting

Korte samenvatting van de interventie

Tools4U is een leerstraf die bedoeld is voor jongeren in de leeftijd van 12 tot 23 jaar die één of meerdere delicten gepleegd hebben. Tools4U is een kortdurende, individuele interventie en heeft als doel jongeren vaardigheden te leren om de kans op recidive (nieuwe delicten) te verminderen. De training bestaat uit acht of 12 bijeenkomsten van anderhalf uur (eventueel in combinatie met een plusvariant van vier bijeenkomsten, waarvan twee bijeenkomsten met ouders of verzorgers en jongere en twee bijeenkomsten met ouders of verzorgers alleen).

Doelgroep

Tools4U is ontwikkeld als leerstraf en bedoeld voor jongeren van 12 tot 23 jaar die één of meerder delicten hebben gepleegd, zoals diefstal, openlijke geweldpleging, diefstal in vereniging/inbraak en mishandeling en vernieling. Daarnaast is er sprake van cognitieve en/of sociale vaardigheidstekorten die een rol hebben gespeeld bij het delict.

Doel

Tools4U heeft als doel vaardigheden te leren om de kans op recidive (nieuwe delicten) te verminderen. Daarbij gaat het om het compenseren van cognitieve en sociale vaardigheidstekorten die een rol hebben gespeeld bij het plegen van het delict en het versterken van protectieve factoren.

Aanpak

Tools4U is een individuele training die wordt opgelegd voor acht of twaalf bijeenkomsten (eventueel in combinatie met een plusvariant van vier bijeenkomsten, waarvan twee bijeenkomsten met ouders of verzorgers en jongere en twee bijeenkomsten met ouders of verzorgers alleen). Tools4U bestaat uit drie fasen:

1. Kennismaking, informatieverzameling en het opstellen van het plan: Er worden vaste technieken en hulpmiddelen gebruikt om informatie te verzamelen, te analyseren en om te zetten in trainingsdoelen.
2. Trainen van vaardigheden: Ook voor het trainen van de vaardigheden zijn specifieke technieken voorhanden, die op verschillende manieren kunnen worden ingezet.
3. Afsluiting: Aan het einde van de training vindt een standaard afsluiting met evaluatie plaats.

Materiaal

Voor de uitvoering van Tools4U training zijn drie handleidingen beschikbaar: een handleiding voor trainers, een managementhandleiding en een kwaliteitshandleiding voor aanbieders.

Onderbouwing

Het verband tussen vaardigheidstekorten en delinquent gedrag is in diverse onderzoeken aangetoond (Dishion et al., 1984; Simonian et al., 1991; Palmer, 1999; Van der Laan & Blom, 2006). Delinquentie jongeren hebben gemiddeld meer dan niet-delinquentie jongeren vaardigheidstekorten op het gebied van impulscontrole, planning, het oplossen van sociale conflicten, weerstand bieden aan groepsdruk en het integreren van het perspectief van de ander en jezelf. Uit onderzoek van Van der Laan en Blom (2006) blijkt dat sociale en cognitieve vaardigheden een cruciale rol spelen als beschermende factor voor voorkoming van recidive. Daarom richt Tools4U zich op het versterken van cognitieve en sociale vaardigheidstekorten die een rol hebben gespeeld bij het delict.

Onderzoek

Er is doeltreffendheidsonderzoek (Van der Stouwe, 2013) uitgevoerd waarin is nagegaan of de interventie de beoogde doelgroep bereikt, of de interventie wordt uitgevoerd zoals in de programmahandleidingen beschreven en of de gestelde interventiedoelen worden behaald. Uit het onderzoek blijkt een voldoende of zelfs ruim voldoende score op programma-integriteit. Ook blijkt doeltreffendheid van de interventie aannemelijk, vaardigheidstekorten zijn na afloop van de training in het algemeen afgenomen en in andere

gevallen zijn vaardigheden versterkt. Vervolgens wordt aangegeven dat de indicatie en selectie verbeterd kunnen worden, het merendeel van de jongere voldoet echter wel aan de indicatiecriteria.

1. Uitgebreide beschrijving

Beschrijving interventie

1.1 Doelgroep

Uiteindelijke doelgroep

Tools4U is bedoeld voor jongeren van 12 tot 23 jaar die één of meer delicten hebben gepleegd, zoals diefstal, openlijke geweldpleging, diefstal in vereniging/inbraak en mishandeling en vernieling en daarvoor Tools4U als leerstraf opgelegd hebben gekregen. Daarnaast is er sprake van cognitieve en/of sociale vaardigheidstekorten die een rol hebben gespeeld bij het delict.

Jongeren die vanwege delicten met Justitie in aanraking komen, hebben vaak een problematische psychosociale achtergrond en kampen met vaardigheidstekorten op meerdere gebieden. Vaak spelen risicofactoren mee zoals het problematisch functioneren op school, een niet-adequate vrijetijdsbesteding, de invloed van delinquente en problematisch functionerende leeftijdsgenoten, problemen in het contact met ouders en alcohol- en/of drugsgebruik. Dit zijn risicofactoren waarvan bekend is dat ze, met name in combinatie met elkaar, ertoe bijdragen dat jongeren opnieuw delicten plegen. Daarnaast zijn er beschermende factoren die een positieve bijdrage kunnen leveren aan het voorkómen van recidive, maar die tot op heden nog onvoldoende worden benut.

Intermediaire doelgroep

In de Plus variant worden de ouders van de jongere betrokken bij de training en zijn zij de intermediaire doelgroep.

Selectie van doelgroepen

Wanneer een jongere een delict heeft begaan komt hij in contact met de raadsonderzoeker, die verantwoordelijk is voor de toewijzing naar Tools4U. De raadsonderzoeker neemt een screeningsinstrument (LIJ) af om het recidiverisico vast te stellen en te bepalen of Tools4U een geschikte interventie is om als leerstraf te adviseren. Daarbij maakt de raadsonderzoeker in gesprek met de jongere en zijn ouders of verzorgers ook altijd een eigen inschatting aan de hand van de volgende indicatiecriteria:

1. **Risico op herhaling van het delict;** de jongere heeft een midden tot hoog recidiverisico op de Prescreen of een midden of hoog Algemeen recidiverisico en qua vaardigheden midden of hoog risico.
2. **Vaardigheidstekorten in relatie tot het delict;** er is sprake van cognitieve en/of sociale vaardigheidstekorten die een rol hebben gespeeld bij de delictpleging(en), gemeten met de Prescreen (score van midden of hoog op het domein Vaardigheden) of met het LIJ (midden of hoog risico op Vaardigheden).
3. **Bereidheid tot deelname;** de jongere is bereid tot deelname aan Tools4U. Onder dit criterium valt ook de aanwezigheid van een opvoeder of begeleider die de jongere stimuleert om de training te volgen. De raadsonderzoeker stelt vast of de jongere aan deze voorwaarde voldoet.
4. **Een individuele training heeft de voorkeur boven een groepstraining;** De jongere heeft grote moeite met het functioneren in een groep; De jongere zal naar verwachting geen voordeel ondervinden van een groepstraining, bijvoorbeeld door grote gevoeligheid voor negatieve beïnvloeding door (delinquente) groepsgenoten; Er is sprake van specifieke vaardigheidstekorten, problemen of omstandigheden die niet in een groepstraining aan bod komen, en/of; Er is op korte termijn (binnen drie maanden na de delictpleging) geen groepstraining beschikbaar waar de jongere de noodzakelijke vaardigheden ter voorkoming van recidive kan leren.
5. **Voor de Plus-variant:** de jongere is 15 jaar of jonger en/of ouders of verzorgers hebben problemen met monitoring en/of probleemoplossen; Als de jongere 15 jaar of jonger is, wordt er vrijwel altijd een Plus-variant geïndiceerd. Tools4U Plus wordt via de Prescreen geïndiceerd bij minimaal 2 en maximaal 5 risico-antwoorden (score r) op het domein Gezin en een score Midden of Hoog op het domein Vaardigheden. Met het LIJ leeftijd van 12 t/m 15 jaar en/of gezin (2B): aantal risico-antwoorden op de items 3.3, 3.4, 3.5a, 3.5b, 3.14, 3.23 is minimaal 2 en maximaal 5.

De volgende contra-indicaties worden gehanteerd:

- IQ < 85;
- De jongere heeft te weinig of te veel vaardigheidstekorten in relatie tot de delictpleging(en);
- Er is sprake van problematisch functioneren op teveel verschillende gebieden (ernstige psychosociale problematiek, geen vaste woon- of verblijfplaats);
- Er is sprake van ernstige symptomen van psychopathologie die aan het tot stand komen van het delict ten grondslag liggen;
- Er is geen opvoeder die de jeugdige kan stimuleren deel te nemen;
- Er is sprake van omstandigheden, die een actieve deelname aan de training in de weg staan, zoals preoccupatie met en een sterke afhankelijkheid van drugs;
- De jongere heeft onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal, tenzij de trainer/therapeut/begeleider de taal spreekt;
- De jongere heeft voor hetzelfde type delict reeds eerder een Tools4U training opgelegd gekregen;
- De jongere is al op jeugdige leeftijd begonnen met antisociaal gedrag;
- Het risico op geweld op personen (RGP in uit het LIJ) is matig tot hoog.

De raadsonderzoeker heeft als taak om de jongere te screenen op de (contra-)indicaties aan de hand van gesprekken met de jongere en zijn ouders of verzorgers. Vervolgens vindt een multidisciplinair overleg plaats met de gedragsdeskundige en eventueel een coördinator taakstraffen. In dit overleg worden de contra-indicaties doorgelopen en gewogen. Op basis hiervan maakt de raadsonderzoeker een raadsverslag. Dit verslag gebruikt de trainer als belangrijke informatiebron in de afstemming van de training op de jongere. Mochten tijdens het uitvoeren van de training contra-indicaties naar voren komen die de training

belemmeren dan neemt de trainer contact op met de taakstrafcoördinator van de Raad voor de Kinderbescherming om te overleggen over een beter passend vervolg.

Betrokkenheid doelgroep

Tijdens iedere Tools4U training wordt naar de mening van de jongere gevraagd. Zijn tevredenheid wordt aan de hand van een evaluatieformulier gemeten. Deze gegevens zijn verzameld in het doeltreffendheidsonderzoek. Dit onderzoek, en daarmee de feedback van de jongeren, is benut voor de doorontwikkeling van Tools4U.

1.2 Doel

Hoofdoel

Tools4U heeft als doel jongeren die een delict gepleegd hebben, vaardigheden te leren om de kans op recidive (nieuwe delicten) te verminderen.

Subdoelen

Tools4U heeft de volgende subdoelstellingen:

1. Vermindering van de cognitieve en sociale vaardigheidstekorten die een rol hebben gespeeld bij de delictpleging(en).
2. Versterking van beschermende factoren die de jongere in de toekomst kunnen behoeden voor recidive, zoals aanwezige prosociale eigenschappen en sterke (persoons)eigenschappen die de jongere kan inzetten).
3. Tools4U Plus: versterking van monitoring door ouders of verzorgers en probleemoplossende vaardigheden van ouders of verzorgers en jongere. Een belangrijke protectieve factor is namelijk dat ouders of verzorgers zicht hebben en invloed uitoefenen op wat hun kind doet buiten hun gezichtsveld.

Welke vaardigheden in een individuele training getraind worden, hangt af van de vaardigheidstekorten die worden geconstateerd in relatie tot het delict en de vaardigheden die nodig zijn om recidive te voorkomen. De trainer zal het werken aan gesignaleerde vaardigheidstekorten zoveel mogelijk parallel laten lopen met de leerwensen van de jongere. De individuele doelstellingen voor een jongere concretiseert de trainer in het trainingsplan. Bij het opstellen van een trainingsplan zorgt de trainer er voor dat de belangrijkste doelen worden geconcretiseerd, zoals:

- De jongere weet welke consequenties de delictpleging(en) voor hem hebben gehad;
- De jongere herkent signalen die erop wijzen dat het risico op een delict voor hem toeneemt;
- De jongere vermijdt situaties waarin het risico op een delict toeneemt;
- De jongere weet welke keuzemogelijkheden hij in risicovolle situaties heeft, weegt de verschillende mogelijkheden tegen elkaar af en komt tot een keuze die een delict uitsluit;
- De jongere voert het gekozen alternatief daadwerkelijk uit;
- De jongere moedigt zichzelf met 'helpende gedachten' aan tot het inzetten van niet-delinquente alternatieven;
- De jongere zet door wanneer het hem moeilijk wordt gemaakt om een keuze te maken of het alternatief uit te voeren.

Voor het evalueren van de opbrengst van de training bij een individuele jongere wordt gebruik gemaakt van Goal Attainment Scaling (GAS). Het meten van de doelrealisatie met de GAS begint met het concretiseren van de beginsituatie aan de hand van de delict- en competentieanalyse en het benoemen van de gewenste uitkomsten. Na afloop van de training wordt bepaald in hoeverre de doelen zijn behaald. De antwoordcategorieën variëren van -1 (helemaal niet gehaald en situatie verslechterd) tot +2 (doel gehaald conform doel).

Tools4U is gericht op het trainen van de ontbrekende vaardigheden mits deze een bijdrage leveren aan het voorkómen van recidive. Risicofactoren (in de jongere of zijn gezin) worden in de training alleen aangepakt als ze samenhangen met de vaardigheidstekorten die tot het delict hebben geleid. Het aanpakken van hardnekkige risicofactoren in het gezin of in de bredere omgeving van de jongere, evenals behandeling van eventueel aanwezige stoornissen, valt buiten het bestek van een Tools4U training.

1.3 Aanpak

Opzet van de interventie

Tools4U wordt door de rechter opgelegd voor acht of twaalf bijeenkomsten van anderhalf uur. De keuze voor de korte dan wel de lange variant is afhankelijk van het aantal te trainen vaardigheden, het leerniveau van de jongere en het soort delict. Als de jeugdige 15 jaar of jonger is, en/of als een gebrek aan ouderlijke monitoring een rol heeft gespeeld bij het delict, kan worden gekozen voor Tools4U Plus. Bij de Plusvariant krijgen de ouders of verzorgers van de jongere ook een trainingstraject aangeboden. Dit traject bestaat altijd uit vier bijeenkomsten: twee trainingsbijeenkomsten met de ouders of verzorgers en twee extra trainingsbijeenkomsten met de ouders of verzorgers en jongere samen. In alle varianten worden de ouders of verzorgers uitgenodigd voor het eerste deel van de kennismakingsbijeenkomst en het tweede deel van de laatste bijeenkomst. De jongere en de trainer houden tijdens het trainingstraject ouders of verzorgers op de hoogte van belangrijke zaken als huiswerk en vorderingen.

De bijeenkomsten vinden wekelijks plaats. Zo heeft de jongere voldoende tijd en gelegenheid om de huiswerkopdrachten te maken en te oefenen met de getrainde vaardigheden. Het uitproberen van nieuwe vaardigheden in de dagelijkse werkelijkheid levert soms nieuwe aandachtspunten op waaraan in een volgende trainingsbijeenkomst aandacht kan worden besteed. Ook kan de trainer aansluiten bij nieuwe gebeurtenissen in het leven van de jongere die gerelateerd zijn aan vermindering van het risico op recidive.

De Tools4U training heeft een vaste opbouw:

- Kennismaking, informatieverzameling en doelen stellen (sessie 1 – 3)
- Training van vaardigheden (vanaf sessie 3 t/m een na laatste sessie)
- (Plus-variant) uitwisseling, monitoring en probleemoplossen met ouders of verzorgers (vier extra sessies in de tweede helft van de trainingsperiode)
- Afsluiting (laatste sessie)

Er worden vaste technieken en hulpmiddelen gebruikt om informatie te verzamelen, te analyseren en om te zetten in trainingsdoelen. Ook voor het trainen van de vaardigheden zijn specifieke technieken voorhanden, die op verschillende manieren kunnen worden ingezet. Aan het einde van de training vindt een standaard afsluiting met evaluatie plaats. Afhankelijk van de mogelijkheden van de jongere eindigt de training met een presentatie of kort praatje door de jongere over de geleerde vaardigheden. De ouders of verzorgers zijn hierbij aanwezig. Daarmee vindt overdracht plaats van het leerproces en de aandachtspunten van de jongere.

In het onderstaande overzicht staan per bijeenkomst de onderwerpen genoemd en de technieken die de trainer daarbij toepast. Deze technieken vormen de basis van Tools4U.

Bijeenkomst	Onderwerp	Technieken en hulpmiddelen
1	Kennismaking	Kennismakingsgesprek met jongere en ouders of verzorgers
	Onderwerpen inventariseren	Observeren
	Informatie verzamelen over dagelijks leven	Observeren tweede hand Weekkaart
2	Informatie verzamelen over delict	Observeren uit de tweede hand Delictbespreking Kosten-batenanalyse van delicten
3	Opstellen trainingsplan	Competentieanalyse en delictanalyse
3 t/m 7 of 11	Vaardigheden trainen	Gedragsoefening Pen-en-papiertraining (probleemoplossing) Thermometer en eerste hulpkaart Netwerkschema en VIP-kaart Normen en waarden – opdrachten Oefening herkennen van groepsrollen

		Autoriteitsoefening Helpende gedachten Kritisch nadenken
Plus-variant vier extra bijeenkomsten voor ouders of verzorgers en jongere	Informatie-uitwisseling	Kwaliteiten en kansen Gebruiksaanwijzing
	Vaardigheden trainen	Gedragsoefening Pen-en-papiertraining (probleemoplossen)
8, 12 of 16	Vaardigheden trainen	Gedragsoefening
	Afsluiting	Presentatie door jongere Evaluatie in bijzijn van ouders of verzorgers

Inhoud van de interventie

Toeleiding:

Tools4U is een leerstraf. Leerstraffen worden opgelegd door de officier van justitie of de kinderrechter en uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de Raad voor de Kinderbescherming. De officier van justitie en de kinderrechter zijn wettelijk verplicht de Raad voor de Kinderbescherming om advies te vragen over de aard, inhoud en mogelijkheden voor de uitvoering van een leerstraf. Bij de Raad voor de Kinderbescherming is de raadsonderzoeker verantwoordelijk voor de advisering van een leerstraf. Hij inventariseert de vaardigheidstekorten en risicofactoren die een rol hebben gespeeld bij het delict en kijkt naar het dagelijks functioneren van de jongere. Verder verzamelt de raadsonderzoeker informatie over de criminele carrière van de jongere, inclusief de interventies die eerder zijn ingezet om nieuwe delicten te voorkómen. Op basis hiervan komt hij tot een advies.

Wanneer het advies Tools4U is, komt de zaak binnen bij de taakstrafcoördinator, deze neemt contact op met de aanbieder in de desbetreffende regio. De aanbieder wijst een gecertificeerde trainer aan die de training zal uitvoeren. De trainer neemt vervolgens contact op met de taakstrafcoördinator om een gezamenlijke afspraak met de jongere en zijn ouders of verzorgers te plannen. Deze kennismaking is de eerste bijeenkomst van de Tools4U training.

Inhoud:

Fase 1: Kennismaking, informatieverzameling en doelen stellen

In de eerste bijeenkomst staat de kennismaking van de jongere met de trainer in aanwezigheid van de ouders of verzorgers en coördinator taakstraffen gepland. Het doel naast het wederzijds kennismaken, is het bespreken van de gang van zaken rondom de taakstraf, het tekenen van de overeenkomst tussen de jongere en de Raad voor de Kinderbescherming en het geven van informatie over de inhoud van de training. Ook kunnen de jongere en zijn ouders of verzorgers hier een eigen onderwerp (probleem) inbrengen als trainingsonderwerp.

Vervolgens gaan ouders of verzorgers en coördinator taakstraffen weg en gaat de trainer aan de slag met het verzamelen van informatie over het dagelijks leven en het functioneren van de jongere. De jongere vult met de trainer de weekkaart in. Met dit hulpmiddel wordt het huidige dagelijks leven en functioneren van de jongere in kaart gebracht. Het biedt tevens de mogelijkheid om de eerste stappen te zetten in het opbouwen van een werkrelatie. Na de bijeenkomst maakt de trainer vervolgens een competentieanalyse van de jongere, waarin de acht ontwikkelingstaken centraal staan (ouders/gezin, school/werk, vrije tijd, vrienden/sociale contacten en omgang met autoriteiten en instanties, woonsituatie, seksualiteit en intimiteit, en gezondheid en uiterlijk).

In de tweede bijeenkomst vindt altijd de delictbespreking plaats. Hierbij wordt de situatie en het functioneren van de jongere voorafgaand aan, tijdens en direct na de delictpleging(en) in kaart gebracht. Op basis van de delictbespreking en kosten-batenanalyses over het plegen van delicten, maakt de trainer een delictanalyse.

Fase 2: Training van vaardigheden

Aan het begin van de derde bijeenkomst wordt het trainingsplan vastgesteld. Hiertoe haalt de trainer doelen, gerelateerd aan het algemene doel 'vermindering van de kans op nieuwe delicten' uit de delict- en competentieanalyse. Daarnaast laat de trainer de jongere ook zelf doelen formuleren. De trainer heeft

verschillende hulpmiddelen tot zijn beschikking (bijvoorbeeld de wenskaarten of de levenslijn) om de jongere hierbij te helpen. Vervolgens worden de doelen van de jongere naast de doelen van de trainer en de doelen van 'anderen' (ouders of verzorgers, kinderrechter of taakstrafcoördinator) gelegd en worden verbindingen gemaakt. Hier rolt het trainingsplan uit. De doelen die direct bijdragen aan recidivevermindering hebben prioriteit.

Na het opstellen van het trainingsplan in bijeenkomst 3 zijn er minimaal 4½ bijeenkomsten beschikbaar voor het daadwerkelijk trainen van vaardigheden. Welke technieken en hulpmiddelen hierbij worden ingezet, hangt af van de gestelde doelen en kenmerken van de jongere. De basistechnieken worden altijd ingezet. Dit zijn observeren, feedback, de gedragsoefening, de pen-en-papiertraining en de thermometer met eerste hulpkaart. Het concreet oefenen van vaardigheden met behulp van de gedragsoefening is een integraal onderdeel gedurende de hele training. Elke bijeenkomst wordt afgesloten met een concrete huiswerkopdracht.

Elke trainingsbijeenkomst, vanaf bijeenkomst 3, heeft dezelfde opbouw. Dit biedt structuur en duidelijkheid: de jongere weet wat hij kan verwachten en wat er van hem verwacht wordt. Zo wordt er in elke bijeenkomst huiswerk besproken en geoefend met vaardigheden. De opbouw van een willekeurige bijeenkomst ziet er als volgt uit:

1. Welkom
2. Agenda bespreken
3. Huiswerk nabespreken
4. Introductie nieuwe vaardigheden
5. Informatie verzamelen
6. Oefenen
7. Huiswerk voorbespreken
8. Afsluiting

De trainer begint de training met het kort doorspreken van de agenda. Hierdoor is het voor de jongere duidelijk wat er precies in de training aan de orde gaat komen. Vervolgens wordt de overstap gemaakt naar het nabespreken van het huiswerk. De trainer gaat na of en op welke manier de jongere met de vaardigheden aan de slag is gegaan. De trainer bedenkt van tevoren wat hij van de jongere terug wil horen over de huiswerkopdracht en wanneer de huiswerkoefening naar tevredenheid is gedaan. Aan de hand van het trainingsplan worden vervolgens de vastgestelde trainingsdoelen behandeld. De trainer introduceert de hulpmiddelen, verzamelt waar nodig extra informatie en oefent vervolgens de vaardigheden met de jongere. Aan het eind van elke bijeenkomst geeft de trainer een huiswerkopdracht mee, gericht op het oefenen van vaardigheden of het registreren van informatie. De trainer bespreekt het huiswerk samen met de jongere goed voor, zodat de kans dat het huiswerk een succes wordt zo groot mogelijk is.

Leren door te doen:

Het oefenen van vaardigheden staat in Tools4U centraal. Dit wordt met een breed scala van hulpmiddelen en technieken bewerkstelligd. De kerntechniek die Tools4U benut is de gedragsoefening, het is de techniek om jongeren vaardigheden te leren. In de gedragsoefening zitten alle manieren van leren (instructie, zien van een voorbeeld, ervaren door te oefenen en aanscherpen door feedback). Dit maakt de techniek zeer effectief. De trainer laat zien hoe de jongere iets zou kunnen aanpakken, samen stellen ze vast wat de trainer precies deed en wat dus de bedoeling is, vervolgens doet de jongere het gedrag van de trainer na en krijgt daarop feedback. Deze opzet maakt het voor de trainer mogelijk om direct te zien of de jongere de informatie begrepen heeft en kan inpassen in het eigen handelen. Ook biedt het de mogelijkheid om stapsgewijs aan het verwerven van een vaardigheid te werken. De trainer begint klein, benadrukt wat goed gaat in het oefenen en wat nog beter zou kunnen en maakt de volgende oefening iets moeilijker. Bij de gedragsoefening is het belangrijk dat de trainer ervoor zorgt dat de jongere succeservaringen opdoet en dat de jongere zo goed voorbereid wordt, dat hij het gedrag uiteindelijk gaat gebruiken in het dagelijkse leven. Verder is dit een actieve werkvorm. Er zit tempo in en de nadruk ligt op het dóen.

Plus-variant:

Met ouders of verzorgers wordt gesproken over strategieën om zicht te houden op wat de jongere binnenshuis en buitenshuis doet (monitoring) en over manieren om met de jongere te overleggen en afspraken te maken (probleemoplossen). Benodigde opvoedingsvaardigheden worden getraind. In de twee

bijeenkomsten met ouders of verzorgers en jongere samen wordt zowel gewerkt aan de vaardigheden van de jongeren als van de ouders of verzorgers.

De bijeenkomsten van de Plus-variant vinden plaats in het tweede deel van de training. Bij acht bijeenkomsten is dit na de vijfde bijeenkomst, bij twaalf bijeenkomsten is dit na de zevende bijeenkomst. Tijdens de Plus-variant komt de trainer ook nog een of twee maal met de jongere bijeen. Dit is in een week dat hij alleen de ouders of verzorgers ziet. Zo blijft de continuïteit van de training met de jongere behouden. De bijeenkomsten worden zo gepland dat de trainer en de jongere elke week contact hebben. Dus twee keer samen met de ouders of verzorgers en twee keer apart met de jongere:

- Bijeenkomst 1: Jongere en ouders of verzorgers samen
Doel: uitwisselen en positief contact
- Bijeenkomst 2: Ouders alleen
Doel: versterken van vaardigheden voor zicht houden op je kind (monitoring)
- Bijeenkomst 3: Ouders alleen
Doel: versterken van vaardigheden voor probleemoplossen
- Bijeenkomst 4: Jongere en ouders of verzorgers samen
Doel: oefenen van relevante vaardigheden

Fase 3: Afsluiting

De eerste helft van de laatste bijeenkomst wordt besteed aan terugblik (wat heeft de jongere geleerd), evaluatie van de training en vooruitblik (aandachtspunten voor de toekomst). De jongere bereidt een presentatie voor die hij zal geven in de aanwezigheid van de taakstrafcoördinator, eventueel de jeugdreclasserder of een andere begeleider en zijn moeder en/of vader. Ook oefent de jongere wat hij tijdens het afsluitingsgesprek wil vertellen over de inhoud van de training. Het laatste half uur van deze bijeenkomst vindt de officiële afsluiting van de training plaats aan de hand van de eindrapportage.

2. Uitvoering

Materialen

Met betrekking tot de Tools4U training zijn vier handleidingen beschikbaar:

- 1) een gecombineerde theoretische handleiding (Theory Manual) en gedragsinterventiehandleiding (Program Manual), hieronder kortweg aangeduid als 'trainershandleiding':
Albrecht, G., & Spanjaard, H. (2011) *Tools4U training. Training cognitieve en sociale vaardigheden als taakstraf. Handleiding voor trainers*. Duivendrecht: PI Research.
(Hoofdstuk 2 van de trainershandleiding betreft de theoretische handleiding.)
- 2) een beoordelings- en evaluatiehandleiding (Assesment and Evaluation Manual), hieronder kortweg aangeduid als 'kwaliteitsprotocol':
Albrecht, G. & Hemminga, Y. (2016). *Kwaliteitsprotocol Tools4U. Training cognitieve en sociale vaardigheden als taakstraf. Criteria en procedures voor kwaliteitsbewaking*. Duivendrecht: PI Research.
- 3) een managementhandleiding (Management Manual):
Albrecht, G. & Hemminga, Y. (2016) *Managementhandleiding Tools4U training. Werving, selectie en supervisie van trainers en randvoorwaarden voor de uitvoering*. Duivendrecht: PI Research.

Locatie en type organisatie

De uitvoering van de Tools4U training als leerstraf geschiedt in Nederland door trainers die werkzaam zijn bij particuliere bureaus welke door de Raad voor de Kinderbescherming zijn gecontracteerd voor de uitvoering van Tools4U. Een groot deel van de beschikbare trainers is als freelancer of op contractbasis werkzaam voor een particulier bureau. Deze bureaus bieden op diverse plaatsen in het land leerstraffen aan, waaronder de Tools4U training.

Opleiding en competenties van de uitvoerders

Een Tools4U trainer is directief, enthousiasmerend en motiverend. Hij kan (cognitief) gedragsmatig werken en is in staat planmatig en zelfstandig te werken. Hij heeft kennis van en ervaring en affiniteit met de doelgroep. Personen die de Tools4U training uitvoeren, dienen erkend te zijn als Tools4U trainer of daartoe in opleiding te zijn. Om in aanmerking te komen voor erkenning moeten trainers aan de volgende criteria voldoen:

Vooropleiding:

Een relevant HBO-diploma, bij voorkeur Sociaal Pedagogische Hulpverlening of Maatschappelijk Werk en Dienstverlening. Het gaat in ieder geval om opleidingen waarin aandacht besteed is aan ontwikkeling (psychologie) van jongeren en hoe gedrag van jongeren beïnvloed kan worden. Mocht deze opleiding niet aanwezig zijn, dan moet aantoonbaar zijn dat de kandidaat zich de betreffende kennis en vaardigheden op een andere manier heeft eigen gemaakt. Een HBO-diploma blijft evenwel een vereiste.

Opleiding:

1. Het volgen van de zevendaagse opleiding en het halen van voldoende voor de kennis- en praktijktoets (op dag 6);
Tijdens de opleiding worden de ontstaansgeschiedenis, de uitgangspunten en het theoretisch kader van de Tools4U training uiteengezet. Er worden technieken geoefend voor het verzamelen van informatie en het analyseren van het delict. Daarnaast raken de trainers vertrouwd met technieken voor het trainen van vaardigheden, het maken van keuzes en het beïnvloeden van cognities en emoties.
2. Het met goed gevolg uitvoeren van de eerste training met telefonische coaching;
Een eerste training dient uiterlijk te worden gestart binnen drie maanden na de zesde dag van de opleiding. De telefonische coaching omvat zeven telefonische afspraken tussen de opleider en de trainer.

3. Het geven van een presentatie over de uitgevoerde training op de terugkomdag (dag 7). Een half jaar na laatste trainingsdag is er een terugkomdag waarop de aspirant-trainers één of meer elementen van een door hen uitgevoerde training presenteren. Daarnaast wordt aandacht besteed aan onderwerpen waar eerder geen tijd voor was of die beter aansluiten bij trainers met enige ervaring. Werkvormen worden besproken en met elkaar geoefend.

Aan het eind van de zevende dag ontvangen de trainers hun licentie. De licentie is geldig in het jaar dat de trainer zijn licentie behaalt. Om deze te verlengen moet hij voldoen aan: jaarlijkse bijscholing, supervisie, jaarlijkse beoordeling en het uitvoeren van minimaal drie Tools4U trajecten. Deze punten worden onder kwaliteitsbewaking nader toegelicht.

Kwaliteitsbewaking

De kwaliteitsbewaking van de uitvoering van Tools4U omvat verschillende onderdelen:

- Jaarlijkse bijscholing
- Supervisie
- Jaarlijkse beoordeling
- Uitvoeren van minimaal drie trajecten

Bijscholing:

Een jaar na afsluiting van het opleidingstraject is er een bijscholingsdag. Op deze dag worden kennis en vaardigheden opgefrist, nieuwe ontwikkelingen besproken en nieuwe technieken geoefend. De bijscholing vindt daarna jaarlijks plaats. Deelname aan de bijscholing is een voorwaarde om erkend te blijven als trainer.

Supervisie:

Sinds 2017 koopt de trainer ieder jaar een strippenkaart met zeven strippen om daarmee te voldoen aan zijn supervisie-eisen. Met deze strippenkaart kan de trainer zelf zijn supervisie inkopen. Hoe en wanneer hij dit doet is aan de trainer zelf. De trainer maakt zelf een inschatting van wat hij nodig heeft om Tools4U betrouwbaar uit te blijven voeren. Hierbij kan gedacht worden aan: individuele supervisie, groepssupervisie, of feedback op trainingsplannen en eindverslagen.

Activiteit	Aantal strippen
Telefonische supervisie (per half uur)	1/2
Face to face supervisie (per 1 uur)	1
Groepssupervisie (2 uur)	1
Schriftelijke feedback op beeldmateriaal 1 trainingsbijeenkomst	1
Schriftelijke feedback trainingsplan/rapportage	1/2

Beoordeling:

Jaarlijkse worden twee opnames van een trainer door Tools4U opleiders beoordeeld. De opleider bepaalt vooraf welk onderwerp dat jaar centraal staat. De trainer kiest welke opnames hij wil insturen. De beoordeling hiervan dient voldoende te zijn op adequate inzet van trainersvaardigheden en methodische integriteit. Ook de delict- en competentieanalyse, het trainingsplan en het eindverslag van de betreffende training worden in de beoordeling meegenomen. Deze dienen van volledig te zijn ingevuld en van voldoende niveau.

Uitvoering van minimaal drie trajecten:

Iedere trainer dient jaarlijks drie Tools4U trainingen op te starten en af te ronden. Hiermee blijft de trainer zijn vaardigheden verder ontwikkelen.

Randvoorwaarden

De kans dat de training slaagt wordt vooral beïnvloed door de mate waarin rekening gehouden wordt met de persoonlijke situatie en achtergrond van de jongere. Naast de bovenstaande uitgangspunten en trainersvaardigheden zijn er daarom enkele praktische randvoorwaarden die de kans op het succesvol afronden van Tools4U vergroten:

- De jongere voldoet aan de indicatiecriteria.
- Er wordt een goede matching gemaakt tussen jongere en trainer.
- De training start zo snel mogelijk na het gepleegde delict. Zo is de kans groter dat de jongere informatie over het delict en de gevolgen ervan nog vers in het geheugen heeft. Bovendien is de screening van de delictgerelateerde vaardigheidstekorten in dat geval actueel.
- De training vindt plaats in de directe omgeving van de jongere. De jongere hoeft niet ver te reizen en kan zelfstandig naar de training komen.
- De jongere heeft een ouder of andere volwassene die het belang van de training onderschrijft, de jongere motiveert om naar de training te gaan en eventueel een bijdrage levert aan huiswerkopdrachten.

Een goed ingerichte trainingsruimte is belangrijk voor het gevoel van veiligheid bij de jongere. Daarbij spelen privacy, rust en bereikbaarheid een rol, maar ook een prettige inrichting, voldoende licht en een aangename temperatuur. Er moet bovendien voldoende ruimte zijn om te kunnen zitten, staan en lopen tijdens (gedrags)oefeningen. Stoelen, een tafel, papier, schrijfmateriaal, een flipover en opname-apparatuur zijn hierbij noodzakelijke attributen. Tot slot is een computer met internetverbinding handig voor het opzoeken van informatie en het tonen van filmpjes.

Implementatie

Er is geen systeem voor implementatie.

Kosten

Activiteiten <i>verkrijgen</i> van een licentie	Aantal	Prijs per keer	Prijs totaal p.p	Prijs totaal per groep
Zevendaagse Tools4U opleiding (max 10 deelnemers)	7	€ 1.795,00		€ 12.565,00
6 x Telefonische coaching (á 1 uur)	6	€ 119,00	€ 714,00	
Bij twijfel dvd beoordeling	2	€ 119,00	€ 238,00	
Totaal			€ 714,00	€ 12.565,00

Activiteiten <i>behouden</i> van een licentie	Aantal	Prijs per keer	Prijs totaal p.p	Prijs totaal per groep
Individuele supervisie (á 1 uur)	6	€ 119,00	€ 714,00	
Groepssupervisie (á 2 uur max 8 personen)	4	€ 297,50		€ 1.190,00
Jaarlijkse bijscholingsdag	1	€ 250,00	€ 250,00	
Jaarlijkse beoordeling	1	€ 357,00	€ 357,00	
Totaal			€ 1.321,00	€ 1.190,00

Activiteiten per aanbieder	Aantal	Prijs per keer	Totaal
Kwaliteitssysteem	10	€ 149,00	€ 1.490,00
Totaal			€ 1.490,00

Uitvoering training		uren
Trainingsbijeenkomsten 8x (á 1,5 uur) incl 15 min voorbereiding per keer		14,0
Trainingsbijeenkomsten 12x (á 1,5 uur) incl 15 min voorbereiding per keer		20,0
Plusvariant 4x (á 1,5 uur) incl 15 min voorbereiding per keer		7,00
Rapportage		3,0

3. Onderbouwing

Probleem

Jeugdcriminaliteit is te definiëren als strafbaar gedrag van jongeren tot en met 24 jaar. Voorbeelden van strafbaar gedrag zijn: geweld plegen, stelen, overvallen en bedreigen. Jongeren die voor Tools4U in aanmerking komen, hebben een delict gepleegd omdat ze niet nadachten over de gevolgen van hun daden, omdat ze zich lieten meeslepen door hun emoties, of omdat ze zich lieten uitdagen door vrienden. Met andere woorden, ze hebben een strafbaar feit gepleegd omdat ze niet de vaardigheden in huis hadden om dit te voorkomen.

Het verband tussen vaardigheidstekorten en delinquent gedrag is in diverse onderzoeken aangetoond (Dishion et al., 1984; Simonian et al., 1991; Palmer, 1999; Van der Laan & Blom, 2006). Delinquente jongeren hebben gemiddeld meer dan niet-delinquente jongeren vaardigheidstekorten op het gebied van impulscontrole, planning, het oplossen van sociale conflicten, weerstand bieden aan groepsdruk en het integreren van het perspectief van de ander en jezelf. Uit onderzoek van Van der Laan en Blom (2006) blijkt dat sociale en cognitieve vaardigheden een cruciale rol spelen als beschermende factor. Omgekeerd vormen cognitieve en sociale vaardigheidstekorten een belangrijke risicofactor. Met andere woorden, de aanwezigheid van (sociale en cognitieve) vaardigheden gaat bij de meeste jongeren samen met de afwezigheid van delinquent gedrag, terwijl het ontbreken van dergelijke vaardigheden juist samengaat met de aanwezigheid van delinquentie.

Ouders van delinquente jongeren zijn vaak de grip op hun kind kwijt, of hebben het idee dat hun kind niet naar hen luistert. Soms vinden ze dat het kind zelf oud en wijs genoeg moet zijn en voelen zich niet meer verantwoordelijk. Zij weten soms niet wat hun kind buiten de deur doet en of kunnen hier weinig invloed op uitoefenen. In de praktijk blijkt dat ouders van kinderen met delinquent gedrag het lastig vinden om effectieve opvoedingsstrategieën toe te passen. Ze zijn teleurgesteld in de aanhouding van hun kind of vertrouwen hun kind niet meer. Dit maakt het lastig om positief betrokken te zijn. In veel gevallen schamen ouders zich en hebben ze het idee dat ze falen als opvoeders. Dit maakt hen onzeker over het stellen van grenzen. Ze begrenzen hun kind niet meer, of stellen zich juist heel controlerend op.

In 2014 zijn er ruim 9.200 minderjarige (12-17 jaar) strafrechtelijke daders en 26.100 jongvolwassenen (18-22 jaar) strafrechtelijke daders. Gekeken naar het type delicten dat zij hebben gepleegd blijkt dat bij minderjarige daders het met name gaat om vermogensdelicten (34%), geweldsdelicten (31%), overige delicten (24%) of vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en gezag (22%). Jongvolwassenen maken zich veelal schuldig aan vermogensmisdrijven (29%), verkeersmisdrijven (21%) of vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en gezag (17%) (Laan & Goudriaan, 2016).

Jeugdcriminaliteit heeft grote materiële en immateriële gevolgen voor de maatschappij. De maatschappij heeft directe financiële schade doordat er spullen van particulieren of ondernemers worden gestolen. Ook indirecte schade doordat er door winkeldiefstal de prijzen stijgen. Daarnaast wordt er jaarlijks veel geld geïnvesteerd in het bestrijden van jeugdcriminaliteit. Wat betreft immateriële schade spreekt men met name over gevoelens van onveiligheid.

Daarnaast is de kans groot dat jongeren die een delict hebben gepleegd opnieuw in de fout gaan wanneer er niet gericht aan het vergroten van vaardigheden wordt gewerkt. De tweejarige recidive onder minderjarigen is 32%, voor jongvolwassenen is dit 30% (Laan & Goudriaan, 2016).

Oorzaken

Het competentiemodel (Slot & Spanjaard, 2009) laat zien hoe risicofactoren en beschermende factoren de handel en wandel van jongeren bepalen. 'Competentie' is het beheersen van en aanwenden van voldoende praktische, sociale, emotionele en cognitieve vaardigheden om relevante (ontwikkelings)taken op een adequate manier uit te voeren (Slot, 1988). De cultuur en de tijd waarin de jongere leeft, bepalen voor een belangrijk deel de invulling van 'adequaat functioneren'. Met adequaat gedrag worden handelingen, gedachten en emoties bedoeld die bijdragen tot een goed functioneren en een verdere ontwikkeling van de jongere. Het idee hierachter is, dat de jongere zich gezond ontwikkelt en daarbij zichzelf en anderen geen schade berokkent. Voor elke leeftijdsfase gelden andere specifieke ontwikkelingsstaken. Voor adolescenten

worden bijvoorbeeld de volgende ontwikkelingstaken onderscheiden (De Wit, Van der Veer & Slot, 1995; Slot & Spanjaard, 1999):

1. Vorm geven aan veranderende relaties binnen het gezin
2. Participeren in onderwijs en werk
3. Invullen van vrije tijd
4. Opbouwen en onderhouden van sociale contacten en vriendschappen
5. Omgaan met autoriteiten en instanties
6. Vorm geven aan intimiteit en seksualiteit
7. Zorgdragen voor gezondheid en uiterlijk
8. Creëren en onderhouden van een eigen woon- en leefsituatie

Om deze ontwikkelingstaken en de daarbij behorende taken te kunnen uitvoeren, heeft een jongere de juiste vaardigheden nodig. Wanneer een jongere deze vaardigheden niet of onvoldoende kan inzetten, spreekt men van vaardigheidstekorten. Bij Tools4U jongeren hebben vaardigheidstekorten geleid tot het plegen van delicten.

Cognitieve en sociale vaardigheidstekorten komen bij delinquenten als volgt tot uiting (Ross et al., 1988):

- Impulsiviteit en gebrek aan zelfbeheersing: handelen zonder eerst na te denken, waarmee een escalerende keten van gebeurtenissen kan starten;
- Gebrekkige (sociale) probleemoplossingsvaardigheden: niet in staat zijn in te zien dat problemen zich ontwikkelen, geen oplossingen kunnen bedenken, niet in staat zijn om mogelijke oplossingen te vertalen in te nemen stappen;
- Gebrek aan sociaal perspectief: niet invoelend zijn, sociale situaties verkeerd interpreteren, niet bewust zijn van gevoelens van anderen en geen onderscheid maken tussen eigen en andermans behoeften;
- Gebrek aan kritisch redeneren: schuld buiten zichzelf leggen, niet inzien welk gedrag tot problemen leidt (resultierend in oppervlakkige, bekrompen, starre en irreële denkwijzen).

Het competentiemodel geeft een schematisch overzicht van de taken en vaardigheden en laat zien dat de balans tussen de taken en vaardigheden naar twee kanten kan bewegen. De balans (zie figuur hier onder) kan positief beïnvloed worden door beschermende factoren en kan negatief beïnvloed worden door belemmerende factoren (of stressoren). Stressoren in de omgeving zijn kenmerken van de omgeving of omstandigheden die de taken verzwaren. Deze zijn in het model linksboven te vinden. Individuele stressoren zijn kenmerken van de jongere die het lastig maken om vaardigheden te leren en te gebruiken. Deze staan rechtsonder in het model. Of en in welke mate iets een stressor is, verschilt per persoon en per situatie. Beschermende omgevingsfactoren zijn kenmerken van de omgeving en omstandigheden die taken verlichten, deze staan linksonder in het model. Individuele beschermende factoren - kenmerken van de jongeren die het leren en gebruiken van vaardigheden makkelijker maken.

Uit de vele onderzoeken is bekend dat bij de ontwikkeling van delinquent gedrag zowel individuele factoren, gezinsfactoren als omgevingsfactoren een rol spelen (zie bijvoorbeeld: Loeber & Farrington, 1998; Scholte & Doreleijers, 2001; Van der Laan & Blom, 2006; Van der Laan et al., 2009; Wong et al., 2010). Antisociaal gedrag wordt door Loeber, Slot en Loeber-Stouthamer (2006) verklaard vanuit de unieke samenstelling van risico- en beschermende factoren in het individu, het gezin, vrienden, de buurt en de school verschillende domeinen van het dagelijkse leven (ecologisch ontwikkelingsmodel). Het antisociale gedrag ontstaat doordat risicofactoren in verschillende domeinen elkaar versterken (zie ook Van der Laan et al., 2009), zonder dat er voldoende beschermende factoren zijn om deze negatieve spiraal te doorbreken. Bij de factoren die protectief werken, wordt onderscheid gemaakt tussen beschermende factoren die de ontwikkeling positief beïnvloeden (promotieve factoren) en factoren die de schadelijke effecten van een risicofactor kunnen verminderen of dempen (protectieve factoren).

STRESSOREN IN DE OMGEVING

Gezin: slechte relatie met ouders, groot gezin, ontbreken ouderlijk toezicht, deviant gedrag ouders en broers of zussen, lage SES, fysieke mishandeling, verwaarlozing; misbruik

Vrienden en vrije tijd: te veel ongemonitorde vrije tijd buitenshuis doorbrengen, antisociale vrienden,

School: slechte schoolresultaten, een slechte relatie met school, schorsing op school

Buurt: criminele buurt, gebrekkige sociale verbondenheid in de buurt.

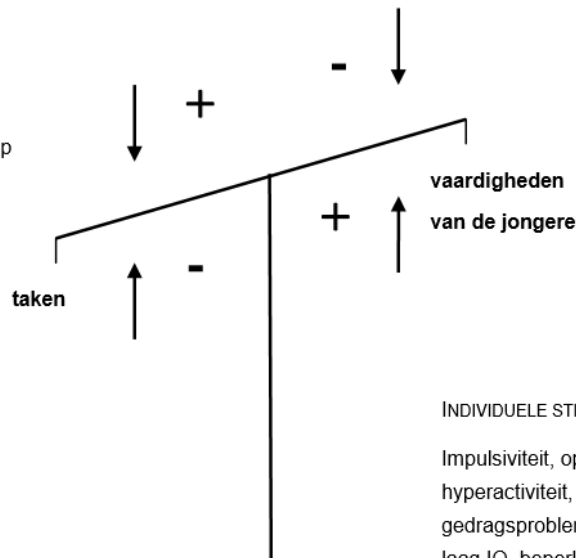
BESCHERMENDE FACTOREN IN DE OMGEVING

Gezin: adequate opvoedingsstijl, harmonieus gezin, toezicht op vrijetijdsactiviteiten, positieve interactiepatronen met de ouder, sterke affectieve binding met gezinsleden

Vrienden en vrije tijd: prosociale vrienden, prosociale activiteiten buitenshuis, deelname aan sport in verenigingsverband

INDIVIDUELE BESCHERMENDE FACTOREN

taakgericht zijn, veerkracht hebben, normaal /hoog IQ, goede sociale vaardigheden, verlegenheid, afwezigheid van middelengebruik

INDIVIDUELE STRESSOREN

Impulsiviteit, oppositioneel gedrag, hyperactiviteit, aandachtsproblemen, gedragsproblemen, weinig zelfcontrole, laag IQ, beperkte verbale mogelijkheden, eerdere politiecontacten, jonge startleeftijd delinquent gedrag.

Figuur 2: Beschermende factoren en stressoren die een rol spelen bij de ontwikkeling van delinquent gedrag. (Loeber & Farrington, 1998; Van der Laan & Blom, 2006; Loeber et al. (Ed.), 2008; Van der Laan et al., 2009; Wong et al., 2010).

Aan te pakken factoren

Statische (onveranderlijke) factoren, zoals sekse en leeftijd, kunnen niet worden beïnvloed. Sommige factoren zijn wel veranderbaar, dit worden dynamische (beïnvloedbare) factoren genoemd. Dynamische risicofactoren die specifiek verband houden met het ontstaan en voortbestaan van crimineel gedrag, worden criminogene factoren genoemd. Tools4U heeft als doel de invloed van criminogene factoren te verminderen door jongeren doelgericht prosociale vaardigheden aan te leren.

Het leren van vaardigheden leidt tot gedragsverandering: een jongere zal – door de toepassing van geleerde vaardigheden – zich in bepaalde situaties anders gedragen (subdoel 1: verminderen van de cognitieve en sociale vaardigheidstekorten). Als het aanleren van vaardigheden niet leidt tot het kunnen volbrengen van een taak, kan ook worden gekeken hoe de taak verlicht kan worden. Door de taak makkelijker te maken, is de kans op een succeservaring bij de jongere groter. Competentievergroting kan ten slotte ook worden gerealiseerd door versterking van beschermende factoren (subdoel 2: versterking van beschermende factoren), bijvoorbeeld door activering van de ondersteuning van bepaalde personen uit het sociale netwerk (subdoel 3: versterking van monitoring door ouders of verzorgers). Het competentie-model kan worden gebruikt als kapstok om zicht te krijgen op de specifieke stressoren en beschermende factoren die van invloed zijn op de ontwikkeling van delinquent gedrag.

Verantwoording

Subdoel 1 en 2: Vermindering van cognitieve en sociale vaardigheidstekorten en versterking van beschermende factoren.

De Tools4U- trainer gebruikt het competentiemodel om het functioneren van de jongere te analyseren en vervolgens doelen te stellen. Hierbij gaat het om vragen als: Wat is er aan de hand met deze jongere? Wat zou er moeten veranderen om ervoor te zorgen dat deze jongere geen delict meer pleegt? Deze competentieanalyse maakt zichtbaar door welke invloeden de balans uit evenwicht is geraakt. Daarbij worden de risicofactoren en de beschermende factoren in de omgeving en het individu in kaart gebracht. Zo wordt zichtbaar op welke punten de trainer kan ingrijpen om de competentie van de jongere te vergroten. Competentievergroting kan door:

- Een jongere nieuwe vaardigheden te leren en bestaande vaardigheden te versterken.
- Taken te verlichten, dan wel te verrijken.
- De invloed van risicofactoren in de jongere en zijn omgeving weg te nemen of te beperken.
- Beschermende factoren in de jongere en zijn omgeving te activeren en beter te benutten.

Doorgaans zal de trainer ernaar streven om op meerdere punten tegelijk in te grijpen, omdat verandering op het ene punt verandering op een ander punt vergemakkelijkt. Het speerpunt van de Tools4U training ligt echter op het leren van nieuwe vaardigheden en het versterken van bestaande vaardigheden. De trainer zal bepalen welke reeds aanwezige vaardigheden versterkt kunnen worden en welke nieuwe vaardigheden de jongere nodig heeft om recidive te voorkomen. De trainer zal eerst goed onderzoeken onder welke omstandigheden de jongere de vaardigheid het meest nodig heeft. Vervolgens wordt de vaardigheid stap voor stap geoefend. Als de jongere tijdens de training laat zien dat hij een vaardigheid op het juiste moment en op een goede manier kan inzetten, dan krijgt hij de opdracht om de vaardigheid te gebruiken in zijn dagelijkse leven. In veel gevallen wordt dezelfde vaardigheid in verschillende situaties geoefend, en dus ook verschillende keren als huiswerkopdracht meegegeven. Op deze manier worden de vaardigheden gegeneraliseerd naar het dagelijkse leven en gestabiliseerd door ze regelmatig te herhalen.

Uit verschillende studies (Lipsey, 1995; Beenackers, 2001; Bartels et al., 2001; Van der Laan, 2004) blijkt dat programma's die aandacht besteden aan sociale en cognitieve vaardigheden leiden tot gedragsverandering en vermindering van recidive. Volgens Prins (1995) is de effectiviteit van vaardigheidstrainingen vervolgens te bepalen aan de hand van (1) de mate waarin de deelnemers de beoogde vaardigheden leren; (2) de generalisatie van het geleerde naar de dagelijkse omgeving; (3) de stabiliteit over langere tijd; en (4) de bijdrage van de geleerde vaardigheden aan een betere prestatie op sociaal relevante taken als: vrienden krijgen, waardering door de leerkracht, minder plagen en vermindering van politiecontacten. Het is dus cruciaal, dat jongeren zowel vaardigheden aanleren als deze leren toepassen om de kans op herhaling van het delict te voorkomen. Het gaat dan met name om vaardigheden waarmee de jongere risicosituaties op een prosociale wijze leert oplossen, zodat de kans vermindert dat hij/zij in de toekomst opnieuw delicten pleegt. Onderzoek laat zien dat deze aanpak effectief is. Zo blijkt uit verschillende studies naar de effectiviteit van programma's voor jongeren met antisociaal gedrag (bijvoorbeeld Moffitt, 1993; Kazdin, 1997; Henggeler et al., 1998; Loeber et al., 1999; Aguilar et al., 2000) dat jongeren met een verhoogde kans op een verdere delinquente ontwikkeling beter terechtkomen en minder recidiveren als ze:

- Leren keuzes te maken en te plannen
- Leren nadenken over voor- en nadelen;
- Leren eerst na te denken voordat je iets gaat doen;
- Omgaan met vrienden die niet delinquent zijn (jongeren die naar school gaan of werken en passende vrijetijdsbesteding hebben);
- Een partner vinden die niet delinquent is;
- Een dagbesteding (school of werk) en passende vrijetijdsbesteding hebben;
- Goed contact met hun ouders of familie hebben of dit contact verbeteren.

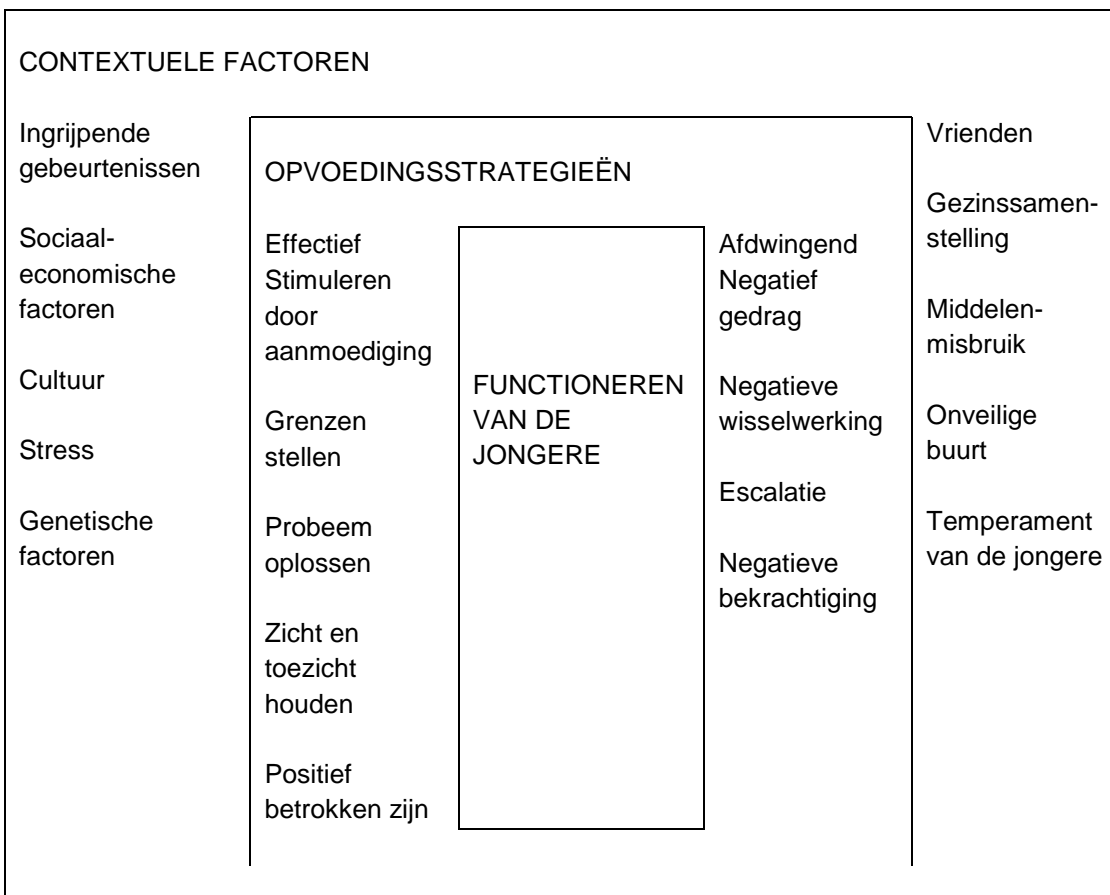
Subdoel 3: Versterking van monitoring door ouders of verzorgers en probleemoplossende vaardigheden van ouders of verzorgers en jongere.

In Tools4U-plus wordt aandacht besteed aan opvoedingsvaardigheden voor met name monitoring en probleemoplossen. Ouders of verzorgers krijgen ondersteuning in het toepassen van effectieve opvoedstrategieën om weer met hun kind in gesprek te komen. Door als ouder of verzorger en kind wederzijdse verwachtingen en vragen uit te spreken, kan worden gewerkt aan regels die beide partijen onderschrijven. Zo kunnen ouders of verzorgers consequent zicht houden op wat hun kind doet, zonder als een politieagent achter hun kind aan te lopen. Want juist het toezicht houden en disciplineren zijn opvoedvaardigheden die in de puberteit om een nieuwe invulling vragen. Waar ouders of verzorgers van jonge kinderen zelf het gewenste gedrag voor hun kind kunnen formuleren en beïnvloeden, is het van belang dat ouders of verzorgers van adolescenten hun zoon/dochter steeds meer als 'partij' met een eigen inbreng leren zien. Dit vraagt van ouders of verzorgers nieuwe vaardigheden zoals 'onderhandelen', 'afspraken maken', 'de mening van het kind serieus nemen' en 'motiveren'. De opvoedstijl die hierbij aansluit is de zogenaamde 'autoritatieve' opvoedingsstijl (zie bijvoorbeeld: Angenent, 1996). Ondersteuning is in dit geval gericht op het aanleren en toepassen van deze opvoedvaardigheden. Zodoende kunnen ouders of verzorgers op een leeftijdsadequate manier hun kind monitoren, probleemoplossen en begrenzen en zodoende bijdragen aan een positieve ontwikkeling.

Gezinsfactoren spelen een belangrijke rol in de jeugdige ontwikkeling. Zo is bekend dat negatieve gezinsfactoren (zoals geringe opvoedingsvaardigheden bij de ouders, psychopathologie en delinquentie in het gezin) de kans op delinquentie bij het kind vergroten, terwijl betrokkenheid van de ouders en een positief stimulerend gezinsklimaat de competentie van het kind juist kan vergroten (Dishion et al., 1992; DeGarmo et al., 2004). Ontwikkelingspsychologisch onderzoek heeft aangetoond dat met name een negatieve en afdwingende autoritaire opvoeding in de kindertijd een belangrijke voorspeller is van negatieve aanpassing van kinderen aan hun sociale omgeving: antisociaal en delinquent gedrag, gedragsproblemen, slechte schoolprestaties, omgang met deviante leeftijdsgenoten en depressie (Patterson et al., 2002; Van der Laan & Blom, 2006). Omgekeerd geldt dit ook: positieve opvoedingsstrategieën hebben een positieve invloed op sociale aanpassing van het kind aan zijn omgeving (Dishion et al., 1992; Forgatch & DeGarmo, 2002; DeGarmo et al., 2004).

Het sociale interactie model (Social Interaction Learning Model - Patterson, 2005) laat zien hoe de ontwikkeling van een kind beïnvloed wordt door de opvoeding en omgekeerd, en hoe omgevingsfactoren (zoals stress, sociaal economische factoren, invloeden vanuit de buurt) direct invloed hebben op de opvoeding. Daarmee hebben deze omgevingsfactoren ook een indirecte invloed op de ontwikkeling van een kind. Het model laat zien dat ouders een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan het voorkomen van recidive door hun kind. Door actief invloed uit te oefenen op risicofactoren in de omgeving van hun kind, kunnen ze ervoor zorgen dat deze factoren een minder belangrijke rol spelen. Met andere woorden: door duidelijke afspraken met hun kind te maken over de vrijetijdsbesteding en zicht te houden op hun kind, door samen problemen op te lossen en op een positieve manier betrokken te zijn bij hun kind kunnen ouders bijdragen aan een gezonde ontwikkeling van hun kind. Met name bij de jongere adolescenten (tot 15 jaar) is de invloed van ouders aanzienlijk. Bij deze groep kunnen ouders dus profiteren van effectieve opvoedstrategieën om invloed uit te oefenen op de sociale omgeving van hun kind. De opvoedingsstrategieën die volgens het model het meest bijdragen aan een positieve opvoeding zijn (Patterson, 2005):

- Het kind stimuleren door aanmoedigingen
- Effectief grenzen stellen
- Effectief problemen oplossen
- Zicht en toezicht houden op het kind
- Positief bij het kind betrokken zijn

Figuur 6: De sociale interactie leertheorie in de gezinscontext (Patterson, 2005)

4. Onderzoek

4.1 Onderzoek naar de uitvoering

1.

- a) Doeltreffendheid Tools4U. Onderzoek naar de doelgroep, uitvoering en doeltreffendheid van de leerstraf. T. van der Stouwe, J.J. Asscher en G.J.J.M. Stams. WODC/Universiteit van Amsterdam, forensische orthopedagogiek, maart 2013.
- b) De centrale vraagstelling van het doeltreffendheidsonderzoek luidde: Wat is de doeltreffendheid van de interventie Tools4U? Wordt de juiste doelgroep bereikt? Wordt het programma uitgevoerd zoals bedoeld? Laten de deelnemers de verwachte ontwikkelingen op programmadoelen zien?

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen is gebruik gemaakt van verschillende methoden van gegevensverzameling: dossieranalyse en vragenlijsten. Het onderzoek bestaat uit twee onderdelen: dossieranalyse bij de Raad voor de Kinderbescherming en een voor- en nameting aan de hand van vragenlijsten bij 115 nieuw gestarte Tools4U trainingen.

In totaal zijn de dossiers onderzocht van 115 jongeren die in de periode van mei 2011 tot mei 2012 zijn gestart met een Tools4U training. De jongeren en hun trainers hebben zowel bij aanvang als na afsluiting van de Tools4U training een aantal vragenlijsten ingevuld. In geval van de Plusvariant zijn ook bij de ouders na afloop van de training enkele vragenlijsten afgenomen. In onderstaande tabel is aangegeven welke vragenlijsten zijn gebruikt en hoeveel jongeren, trainers en ouders de verschillende vragenlijsten hebben ingevuld. Tot slot zijn ook het trainingsplan en de eindrapportage van de training verzameld.

Vragenlijsten en aantallen staan in onderstaande tabel vermeld.

- c) Geconcludeerd kan worden dat Tools4U grotendeels de juiste doelgroep bereikt. Daarbij kan gesteld worden dat indicatie en selectie voor Tools4U nog verbeterd kan worden, indicering met het LIJ kan helpen om de juiste doelgroep te selecteren. Er wordt nog onvoldoende gebruik gemaakt van gestandaardiseerde selectie-instrumenten, waardoor jongeren met een te laag recidiverisico en jongeren die geen delict gepleegd hebben (spijbelaars) toch Tools4U opgelegd krijgen. Ook is er bij een deel van de jongeren sprake van contra-indicaties, meestal de aanwezigheid van ADHD, waardoor zij mogelijk onterecht geïncludeerd zijn. Ouders van jongeren met de plusvariant van Tools4U kijken in vaardigheidstekorten niet af van ouders van jongeren met de individuele variant. Wellicht kan betere indicatie en selectie ook daar verandering in brengen. Het merendeel van de jongeren dat Tools4U krijgt, voldoet echter aan de indicatiecriteria van de interventie. Bovendien blijkt er weinig sprake te zijn van onterechte exclusie; de jongeren voldoen over het algemeen aan de doelgroepkenmerken en ook zijn er geen aanwijzingen voor selectieve uitval.

In antwoord op de vraag of de training uitgevoerd wordt zoals omschreven in de handleiding, kan gesteld worden dat er op bijna alle onderdelen sprake is van voldoende - of zelfs ruim voldoende - programma-integriteit naar de 60% norm van Durlak en Dupre (2008). Alle technieken uit de Top 10 worden voldoende uitgevoerd en ook aan verschillende randvoorwaarden en basiskenmerken van de training wordt in voldoende mate voldaan. Ouderbetrokkenheid blijft – net zoals in de procesevaluatie van 2009 (Bosma et al., 2011) – kwetsbaar en is kennelijk ook moeilijk te beïnvloeden. Hoewel de aanwezigheid van de ouders nog voldoende is voor programma-integriteit, blijft dit toch achter bij de rest. Alleen ten aanzien van de supervisievereisten laat de programma-integriteit nog te wensen over: trainers krijgen niet zoals voorgeschreven bij elke training feedback op de trainingsrapportages.

De doeltreffendheid lijkt aannemelijk. Vaardigheidstekorten zijn na afloop van de training in het algemeen afgenomen en in andere gevallen zijn vaardigheden versterkt. Jongeren laten verbeteringen zien op van denkfouten (HIT), impulsiviteit (APSD), sociale informatieverwerking (SIP-AEQ), coping (UCL), competentiebeleving (CBSA) en de domeinen gezin en vaardigheden van het LIJ. Vooral

jongeren die bij aanvang van de training vaardigheidstekorten hebben gerapporteerd, laten na de training verbeteringen zien op de betreffende vaardigheden. Ouders die deelnamen aan de plusvariant straffen (VSOG) alleen meer wanneer zij dat bij voorbaat al weinig deden. Op andere oudervaardigheden werden geen veranderingen gevonden tussen voor- en nameting. Overigens dient opgemerkt te worden dat Tools4U een vrij korte interventie voor een niet zo zware groep delinquentie jongeren is, waardoor relatief kleine effecten te verwachten waren.

2.

- a) Procesevaluatie Tools4U. Bosma, A.Q., Asscher, J.J., Laan, P.H. van der, Stams, G.J.J.M. Kohnstamm Instituut, 2011. (Rapport 852, projectnummer 10436)
- b) De centrale vraagstelling van het onderzoek luidde: Wordt de interventie Tools4U uitgevoerd zoals beschreven in de programmahandleidingen? Het accent van het onderzoek lag op de zogenoemde programma-integriteit. Daarnaast is ook aandacht besteed aan het behoeftebeginsel en het responsiviteitsbeginsel.

Voor de beantwoording van de onderzoeksvragen is gebruik gemaakt van verschillende methoden van dataverzameling: vragenlijsten, dossieranalyse, observatie en interviews. Om de uitvoering van Tools4U in kaart te brengen zijn 110 in 2009 uitgevoerde trainingen nader bestudeerd. Om te bepalen in hoeverre de trainingen zijn uitgevoerd volgens het in de handleiding beschreven format is tevens een aantal trainingen geobserveerd. Aan zes aanbieders is gevraagd om twee video-opnames aan te leveren, van steeds drie trainingsbijeenkomsten. Ten slotte zijn er semi-gestandaardiseerde interviews gehouden. Voor het vaststellen van programma-integriteit en treatment adherence is bij elk van de zes aanbieders een supervisor geïnterviewd.

- c) Vanwege implementatie en aanlooperikelen verliep de toepassing en uitvoering van Tools4U niet zoals gepland. Het aantal opgelegde Tools4U trainingen bleef achter bij de verwachtingen. De reden hiervoor is niet helemaal duidelijk, wellicht waren verwachtingen te hoog maar selectie, indicatie en advies speelden daarbij ook een rol. Dat gebeurde niet op gestandaardiseerde wijze en voorgeschreven instrumenten werden niet of nauwelijks gehanteerd. Er leek bovendien onduidelijkheid en soms ook onvrede te bestaan over inclusie- en exclusiecriteria voor Tools4U. Hierdoor werden mogelijk veel jongeren ten onrechte niet naar Tools4U verwezen, maar zijn er ook jongeren wel naar Tools4U gestuurd waar een andere gedragsinterventie of wellicht een werkstraf meer in de rede had gelegen. De wijze van uitvoering van Tools4U liet verschillen zien en was in diverse opzichten zeer gevarieerd. Dat betrof zowel de deelnemers als ook de toegepaste technieken en hulpmiddelen en getrainde vaardigheden. Ook als het ging om wijze van supervisie en de grote verschillen in ervaring en kwaliteit van trainers bleek de programma-integriteit niet optimaal en week af van hetgeen in de handleiding Tools4U aan uitgangspunten en aanwijzingen is gegeven.

4.2 Onderzoek naar de behaalde effecten

Er is geen effectonderzoek naar Tools4U uitgevoerd.

5. Samenvatting Werkzame elementen

Inhoudelijke werkzame elementen:

- Wensen van de jongere worden meegenomen in het trainingsplan.
- Doelen worden toegesneden op de jongere en situaties uit zijn dagelijkse leven staan centraal.
- Gericht op het versterken van vaardigheden ter voorkoming van recidive.
- Verminderen van de invloed van risicofactoren en vergroten van de invloed van protectieve factoren ter voorkoming van recidive.
- Concreet oefenen van vaardigheden waarbij jongere instructie krijgt, ziet hoe hij het kan aanpakken en vervolgens oefenen en hierover feedback ontvangt.
- Huiswerkopdrachten stimuleren de transfer naar de praktijk.
- Ouders (of belangrijke anderen) worden standaard betrokken bij de start en afsluiting van de training, en waar nodig om vaardigheden rondom monitoring en probleemoplossen te versterken.

Praktische werkzame elementen:

- Kortdurende interventie gericht op behoeften van de jongere.
- Uitgebreid kwaliteitssysteem om kwaliteit van de uitvoering te waarborgen.

6. Aangehaalde literatuur

Aguilar, B., Sroufe, L.A., Egeland, B. & Carlson, E. (2000). Distinguishing the early-onset/persistent and adolescent-onset antisocial behavior types: From birth to 16 years. *Development and Psychopathology*, 12, 109 – 132.

Albrecht, G. & Spanjaard, H. (2011) *Tools4U training. Training cognitieve en sociale vaardigheden als taakstraf. Handleiding voor trainers*. Duivendrecht: PI Research.

Albrecht, G. & Hemminga, Y. (2016). *Kwaliteitsprotocol Tools4U. Training cognitieve en sociale vaardigheden als taakstraf. Criteria en procedures voor kwaliteitsbewaking*. Duivendrecht: PI Research.

Albrecht, G. & Hemminga, Y. (2016) *Managementhandleiding Tools4U training. Werving, selectie en supervisie van trainers en randvoorwaarden voor de uitvoering*. Duivendrecht: PI Research.

Angenent, H. (1996). *Opvoeding en persoonlijkheidsontwikkeling*. Baarn: Intro.

Bartels, A.A.J., Schuurmsa, S. & Slot, N.W. (2001). Interventies. In: Loeber, R., Slot, N.W. & Sergeant, J.A. *Ernstige en geweldadige jeugddelinquentie. Omvang, oorzaken en interventies*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum, p. 291-318.

Beenackers, E.M.Th. (2001) *Effectiviteit van sanctieprogramma's: op zoek naar interventies die werken: met name bij zeden- en geweldsdelinquenten met cognitieve tekorten: een literatuuronderzoek*. Den Haag: WODC.

Bosma, A.Q., Asscher, J.J., Laan, P.H. van der, Stams, G.J.J.M. (2011). *Procesevaluatie Tools4U*. Kohnstamm Instituut (Rapport 852, projectnummer 10436).

DeGarmo, D. S., Patterson, G. R., & Forgatch, M. S. (2004). How do outcomes in a specified parent training intervention maintain or wane over time? *Prevention Science*, 5(2), 73-89.

Dishion, T. J., Patterson, G. R., & Kavanagh, K. A. (1992). An experimental test of the coercion model: Linking measurement theory, and intervention. In J. McCord & R. Tremblay (Eds.), *The interaction of theory and practice: Experimental studies of intervention* (pp. 253-282). New York: Guilford Press.

Dishion, T.J., Loeber, R., Stouthamer-Loeber M., & Patterson, G.R. (1984). Skill deficits and male adolescent delinquency In: *Journal of Abnormal Child Psychology*, 12(1), 37-53.

Durlak, J.A. & DuPre, E.P. (2008). Implementation matters: a review of research on the influence of implementation on program outcomes and the factors affecting implementation. *Am J Community Psychol*. 2008 Jun;41(3-4):327-50.

Forgatch, M. S., & DeGarmo, D. S. (2002). Extending and testing the social interaction learning model with divorce samples. In J. B. Reid, G. R. Patterson & J. Snyder (Eds.), *Antisocial behavior in children and adolescents: A developmental analysis and model for intervention* (pp. 235–256). Washington, DC: American Psychological Association.

Henggeler, S.W., Schoenwald, S.K., Borduin, C.M., Rowland, M.D., & Dunningham, P.B. (1998). *Multisystemic Treatment of Antisocial Behavior in Children and Adolescents*. New York / London: The Guilford Press.

Kazdin, A.E. (1997). Practitioner Review: Psychosocial Treatments for Conduct Disorder in Children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38(2), 161-178.

Laan, A.M. van der, Schans C.A. van der, Bogaerts S, Doreleijers Th.A.H. (2009). Criminogene en beschermende factoren bij jongeren die een basisraadsonderzoek ondergaan. Een verkennende

inventarisatie van de mate van zorg en van risico- en beschermende factoren gesignaleerd door raadsonderzoekers. Den Haag: WODC.

Laan, A.M. van der & Blom, M. (2006). *Jeugddelinquentie: risico's en bescherming. Bevindingen uit de WODC Monitor Zelfgerapporteerde Jeugdcriminaliteit 2005*. Den Haag: WODC.

Laan, A.M. van der & Goudriaan, H. (2016). Monitor jeugdcriminaliteit. Ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit 1997 tot 2015. CBS en WODC.

Laan, P.H. van der, P.H. (2004). 'Over straffen, effectiviteit en erkenning. De wetenschappelijke onderbouwing van preventie en strafrechtelijke interventie.' In: *Justitiële verkenningen*, 30(5), 31-48.

Lipsey, M.W. (1995). What do we learn from 400 research studies on the effectiveness of treatment with juvenile delinquents? In *What Works? Reducing Reoffending*, edited by J. McGuire. New York, NY: John Wiley, pp. 63-78.

Loeber, R. & Farrington, D.P. (1998). *Serious & violent juvenile offenders. Risk factors and successful interventions*. Sage Publications.

Loeber, R., Slot, N.W., & Stouthamer-Loeber, M. (2006). A three dimensional, cumulative developmental model of serious delinquency. In P.-O. H. Wikström, & R. Sampson (eds), *The Explanation of Crime: Contexts and Mechanisms* (pp. 153-194). Cambridge: Cambridge University Press.

Loeber, R., Wei, E., Stouthamer-Loeber, M., Huizinga, D., & Thornberry, T. (1999). Behavioral antecedents to serious and violent juvenile offending: Joint analyses from the Denver Youth Survey, Pittsburgh Youth Study, and the Rochester Development Study. In: *Studies in Crime and Crime Prevention*, 8, p. 245-263.

Moffitt, T. E. (1993). Adolescence-limited and life-cycle-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy. *Psychology Review*, 100, 674-701

Palmer, Emma J. (1999). Social competence and sociomoral reasoning in young offenders. In: *Applied Cognitive Psychology* 13(1), 79 – 87.

Patterson, G. R. (2005). The next generation of PMTO models. *Behavior Therapist*, 28(2), 25-32.

Patterson, G.R., M.S. Forgatch & D. DiGarmo (2010). Cascading effects following intervention. *Development and Psychopathology*, 22, 949-970.

Patterson, G. R., Reid, J. B., & Eddy, J. M. (2002). A brief history of the Oregon Model. In J. B. Reid, G. R. Patterson & J. Snyder (Eds.), *Antisocial behavior in children and adolescents: A developmental analysis and model for intervention* (pp. 3-21). Washington DC: American Psychological Association.

Prins (1995). Sociale vaardigheidstraining bij kinderen in de basisschoolleeftijd; programma's, effectiviteit en indicatiestelling. In: A. Collot d'Escury-Koenings, T. Snaterse & E. Mackaay-Cramer (Red.), *Sociale vaardigheidstrainingen voor kinderen*. Lisse: Swets & Zeitlinger.

Ross, R.R., Fabiano, E.A. & Ewles, C.D. (1988). Reasoning and Rehabilitation. In: *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 32(1), 29-35.

Scholte, E.M. & Doreleijers, Th.A.H. (2001). Screening van ernstige en gewelddadige delinquentie. In: R. Loeber, N.W. Slot en J.A. Sergeant (Red.), *Ernstige en gewelddadige jeugddelinquentie. Omvang, oorzaken en interventies*. (p. 245-265). Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.

Simonian, S.J., Tarnowski, K.J. & Gibbs, J.C. (1991). Social skills and antisocial conduct of delinquents In: *Child Psychiatry and Human Development*, 22(1), 17-27.

Slot, N.W. (1988). *Residentiële hulp voor jongeren met antisociaal gedrag*. Lisse: Swets en Zeitlinger.

Slot, N.W. & Spanjaard, H.J.M. (1999). *Competentieverbetering in de residentiële jeugdzorg. Hulpverlening voor kinderen en jongeren in tehuizen*. Baarn: Intro.

Slot, N. & Spanjaard, H. (2009). *Competentieverbetering in de residentiële jeugdzorg. Hulpverlening voor kinderen en jongeren in tehuizen*. Baarn: HB Uitgevers. (Derde, geheel herziene druk).

Stouwe, T. van der; Asscher, J.J. & Stams, G.J.J.M. (2013). *Doeltreffendheid Tools4U. Onderzoek naar de doelgroep, uitvoering en doeltreffendheid van de leerstraf*. WODC/Universiteit van Amsterdam, forensische orthopedagogiek.

Wit, J. de, Veer, G. van der & Slot, N.W. (1995). *Psychologie van de adolescentie*. Baarn: Intro.

Wong, T.M.L., Slotboom, A.M., & Bijleveld C.C.H.J. (2010). Risk factors for delinquency in adolescent and young adult females: A European review. *European Journal of Criminology*, 7(4), 266-284.

Samenwerking erkenningstraject

Het erkenningstraject wordt in samenwerking uitgevoerd door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI), het RIVM Centrum Gezond Leven (CGL), het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ), het Kenniscentrum Sport, Vilans, het Trimbos Instituut en MOVISIE. Door samen te werken aan het beoordelen van interventies volgens eenduidige criteria streven wij naar kwaliteitsverbetering in de betrokken werkvelden.

